

рівень втрат продовольства [4, с.158]. Серед основних проблем відзначаються низький обсяг державних витрат на наукові дослідження в області сільського господарства і рівень ВВП на душу населення, вдвічі менший, ніж середньосвітовий показник. Україна зайняла в 2021 році 58-е місце в категорії «економічна доступність» (affordability). У цій категорії наша країна отримала 73,9 бали з 100, порівняно з середнім показником за Індексом – 66,7 бали. А от країни, які в 2021 році мали найвищий рівень економічної доступності продукції стали Данія (93,1), Ірландія (92,9), Фінляндія (91,7), Великобританія (91,1) та Швейцарія (91,0).

Один із найактуальніших викликів сучасного сільського господарства, який серйозно відбивається на глобальній продовольчій безпеці – це різкі кліматичні зміни та загроза воєнних конфліктів. Для мінімізації виявів глобальної продовольчої кризи необхідно якнайшвидше захистити і підтримати виробництво сільськогосподарської продукції в Україні в умовах воєнного стану, скориставшись можливостями впливу України на глобальну продовольчу політику, які вона здобула завдяки досягненню провідних позицій на світових ринках окремих видів сільськогосподарської продукції, а також активізації співпраці з міжнародними й міжурядовими організаціями, зокрема ФАО, щодо трансформації продовольчих систем.

Список використаних джерел:

1. Антощенкова В.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективної національної економіки. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Харків: ХНТУСГ, 2019. Вип. 200. С. 84-95с.; 2. The Global Food Security Index. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/> (дата звернення: 25.09.2022); 3. Онегіна В.М., Антощенкова В.В. Основи глобальної продовольчої безпеки. «Духовність особистості: методологія, теорія і практика». Volume 1 2022. С.140-149. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-6-140-149>; 4. Онегіна В.М., Антощенкова В.В. Спільна аграрна політика та конкурентоспроможність продукції сільського господарства ЄС. «Аграрна політика Європейського Союзу: виклики і перспективи» кол. монографія. Житомир: 2019, С.152-163.

**Бабак Д. Є., Часовітін І.О., здобувачі вищої освіти ступеня доктора
філософії***

Державний біотехнологічний університет, Україна

Проблеми розвитку аграрних відносин

З початку ХХІ століття загальний стан цивілізаційного розвитку людства розцінюється як глобальна криза. Кризові явища охопили і аграрну сферу, перш за все аграрні відносини, що знайшло своє відображення в становленні глобальної продовольчої кризи. На кризові явища впливає те, що сучасні процеси глобалізації і інформатизації суспільства викликають до життя все нові

несподіванки, стосовно яких існуюча система регулювання аграрних відносин виявляється нездатною до подолання. Криза виявила дві проблеми. Перша із них полягає в необхідності повернення до реального і ефективного регулювання аграрної економіки, а друга, що стало деякою несподіванкою, пов'язана з необхідністю ґрунтового розширення втручання держави в регулювання аграрних відносин.

До цього часу досить розповсюджена уява про те, що розвиток будь якого явища носить поступовий характер, не має альтернативи. Альтернатива, особливо державними інститутами, трактується яка випадкове відхилення від магістральної течії, яке кінець кінцем проб'є собі шлях. Подолання подібних уяв є настільки ж важливою, наскільки і важкою проблемою. Сучасні уявлення про вирішення цих питань пов'язані із поглядами на самоорганізуючу дійсність, що характеризується двома моментами. По-перше, наявністю в ній певної частки непередбачуваності. По-друге, в цій діяльності завжди особливе місце займає конкретна мутація, відхилення, що являє собою істинну реальність безкінечної мінливості світу. Визнання подібних якостей являється основним відправним принципом універсальної парадигми, яку різні наукові напрямки іменують по-різному: теорією самоорганізації, синергетики, еволюціонізмом або, точніше, універсальним еволюціонізмом [1].

Зміст і направленість регулятивного механізму, оскільки він взаємодіє із системою самоорганізації, включають декілька найважливіших аспектів парадигми універсального еволюціонізму. Одним із них є існування адіабатичних інваріантів. Стосовно державного регулювання аграрних відносин ці інваріанти не є інваріантами в їх класичному розумінні, тобто такими елементами, що зберігаються незмінними при перетворенні системи, яку вони характеризують. Адіабатичні інваріанти в сфері аграрних відносин відрізняються тим, що їх конкретні характеристики змінюються значно повільніше, ніж величини, що визначають фазовий стан аграрної системи. Адіабатична інваріантність в даному випадку проявляється, наприклад, в консервативних стандартах ставлення до земельної власності, у прагненні до незмінних форм економічного спілкування.

До основоположних положень універсального еволюціонізму належить також те що самоврядні системи знаходяться в своєму розвитку під впливом малих флуктуацій (випадкових відхилень). Це неминуче веде до «накопичення» їх і зводить на цій основі відносини, цінності, форми життєдіяльності до такого рівня, який істотно відрізняється від еталонного.

Накопичені відхилення ведуть до такої точки, в якій вихід із накопичених суперечностей є невизначеним і передбачає зміни в суспільних структурах (точки біфуркації). Біфуркації є одночасно показником як нестабільності так і життєздатності певного суспільства. При наближенні до такої точки зростає роль флуктуації. Суспільство переживає епоху коли ініціативна індивідуальна дія (флуктуація) набуває все більшої значущості. Припинення або подавлення біфуркації було б кінцем історії і участі в ній людей [2, с. 20-21].

З точки зору синергетично обумовлених змін системи поділяються на прості і складні, лінійні і нелінійні, детерміновані і стохастичні, стійкі і нестійкі, статичні, динамічні і еволюціонуючі, відкриті і закриті [3, с.165].

Система аграрних відносин, всупереч існуючих упереджень, складніша від інших систем, оскільки вона спирається на різноманітні форми буття людини і виробничі фактори - природну і зверх природну, тобто культурну, включаючи матеріальну культуру і соціальну. Одна із проблем регулювання аграрних відносин полягає у необхідності взаємоузгодження, гармонізації цих форм буття. При цьому можливі ситуації коли людина переносить уявлення про себе саму на суспільство і на природне буття або коли відбувається перенесення якостей природного буття на буття соціокультурне і економічне, тобто відбувається редукція від складного до простого. Вихід із таких можливих ситуацій полягає не в абсолютизації природного або соціального, а в їх поєднанні. Це дуже складна проблема, оскільки мова йде про поєднання в єдиній системі утворюючих її систем різної інформаційно-функціональної належності.

Складовою частиною інформаційних механізмів є існування в системах управління режимів загострення, в основі яких лежать процеси обвального накопичення інформації, досвіду, можливих шляхів реалізації. Обвальність тут слід розуміти як поступальний розвиток і збільшення нерівноважних структур. Загострення неминуче закінчується виникненням стану комплексної кризи системи. Виходом із цього стану є виведення інформації у режими її обміну і упорядкування стосовно управлінських ціннісних імперативів [4, с. 97].

Питання про протиріччя в управлінській діяльності, які неминуче виникають при накопиченні і використанні інформації розглядаються зазвичай з точки зору «боротьби», що свідчить про лінійність підходу до інформації. Справжня задача полягає як раз в тому, щоб не втратити, а зберегти ці протиріччя, одночасно зберігши можливості їх вирішення, в іншому випадку це може призвести до припинення розвитку інформаційної складової системи управління.

Необхідність інформаційно-синергетичного підходу до питань державного регулювання аграрних відносин обумовлена тим, що в процесі цього регулювання необхідно враховувати якісно-неоднородні інформаційні потоки, а саме: ті, що стосуються природних передумов існування аграрних відносин, загально-економічних їх аспектів, оскільки зв'язок аграрної сфери з біологічним існуванням суспільства робить його надзвичайно актуальним, не з галузевої точки зору, як це інколи подається, а з точки зору екзистенціональної; і, нарешті, наявність специфічних аспектів регулювання, які притаманні лише аграрній сфері та суб'єктам, що економічно пов'язані з нею. Основною методологічною закономірністю використання інформаційної складової для потреб державного регулювання аграрних відносин є об'єднання в єдину дослідницьку систему таких понять як адіабатичні інваріанти, біфуркація, малі флуктуації, ентропія у їх зв'язку з поняттям інформації. Рушійною і визначальною силою креативних можливостей і енергетики цієї системи виступає інформація як відтворення розмаїтості якостей системи державного регулювання в самій системі аграрних відносин. Такий підхід дає можливість

виявити такі суперечності як відставання розвитку системи державного регулювання від змін факторів, що визначають стан аграрної сфери і аграрних відносин. Поведінка системи державного регулювання визначається не поверховими процесами типу плинних кон'юктур, а законами інформації. Трансформація цих законів стосовно регулятивної поведінки державних інститутів в сфері аграрних відносин виступає у формі певних принципів. Першим із них є поважливе ставлення до адміністраторів і реальних лідерів, що приймають участь у регулюванні аграрних відносин, і врахування їх особливостей. Головним шляхом реалізації цього принципу є креативний стиль управління, що спрямований на подолання елементів суперечностей матеріальної і формальної раціональності в процесі регулювання аграрних відносин. Інформаційну адіабатичну природу має і другий принцип - визначення статусу державницького органу регулювання аграрних відносин. Інформаційна природа в даному випадку розуміється не як наявність певних відомостей і знань, а як здатність за допомогою знань і регулятивних впливів передати суспільно цінні якості системи регулювання, її суспільну мету і принципи підходу до аграрних відносин самій системі аграрних відносин, тобто їх основним суб'єктам.

Список використаних джерел:

1. Пасемко Г.П. Державне регулювання аграрних відносин в умовах соціально-економічних трансформацій [моногр.] / Г.П. Пасемко. – Х.: «Міськдрук», 2012. – 260 с.; 2. Данилов Ю.В. Герман Хакен о синергетике. // Синергетическая парадигма. Нелинейное мышление в науке и искусстве. – М.: Прогресс – Традиция, 2002. – С. 22-27; 3. Основи стійкого розвитку: за заг. ред. Л.Г. Мельника – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 654с.; 4. Буданов В.Г. Принципы синергетики и управление риском. // Синергетическая парадигма. Человек и общество в условиях нестабильности.– М.: Прогресс – Традиция, 2003. – С.86-98.

**Білоусько Т.Ю. канд. екон. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет, Україна**

Світова продовольча безпека та подальший розвиток аграрного сектору України

Вирішити проблему забезпечення людства продовольством людство зможе лише розвиваючи сільське господарство, яке зараз, особливо у бідних країнах, є найважливішою складовою економіки. Воно забезпечує у багатьох країнах Африки понад 50% внутрішнього валового продукту (ВВП), у країнах із низьким прибутком – 12% ВВП за загальної вартості світової продукції сільського господарства орієнтовно 1,3 трлн. доларів США [1].

Актуальність прискореного розвитку аграрної сфери продиктована кризовими явищами у світі. Так, зниження рівня продовольчої безпеки у світі